

Curso 2021/22

Programación didáctica

1. O Departamento.

Centro educativo

Código Centro Concello Ano académico

36001148 CPI da Cañiza A Cañiza 2021/22

Ensinanzas

Etapa / Nivel Cursos Réxime

Secundaria 1º, 2º,3º e 4º da ESO Ordinario

Materia

Materia Valores Éticos

Profesoras - [Sonia Barja Delás](#) y [Eva Vázquez Calvelo](#).

LIMIAR:

2

1. Introducción.

2. Contribución dos Valores éticos ao logro da Competencias clave.

3. Os Obxectivos xerais da etapa.

4. Criterios de cualificación e promoción.

5. Metodoloxía

6. Recursos didácticos

7. Medidas de atención á diversidade e á Inclusión.

8. Avaliación da programación didáctica.

9. Programación 1º da ESO.

10. Programación 2º ESO.

11. programación 3º ESO.

12. programación 4º ESO.

1.Introdución

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito,

a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos

4

e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

2. Contribución dos Valores éticos ao logro da Competencias clave.

As competencias clave están ligadas a un desempeño eficaz nun contexto determinado. As situacións de aprendizaxe deseñadas para o seu desenvolvemento deberán incorporar tarefas que contextualicen as aprendizaxes e que permitan avanzar en máis dunha competencia ao mesmo tempo. O enfoque metodolóxico deberá sustentarse nas referidas situacións de aprendizaxe, coa finalidade de que os contidos se convertan en coñecementos aplicables con eficacia. Neste deseño é responsabilidade do centro docente e do profesorado a adecuada selección da metodoloxía, que deberá ser variada e adecuada ás características e aos ritmos de aprendizaxe dos alumnos e das alumnas.

A través do desenvolvemento da materia de Valores Éticos contribuiremos a desenvolver as competencias clave do currículo: **I.Comunicación lingüística (CCL).**

II.Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).

III.Competencia dixital (CD).

IV.Aprender a aprender (CAA).

V.Competencias sociais e cívicas (CSC).

VI.Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).

VII.Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Na área de Valores Éticos contribuiremos no desenvolvemento de todas as competencias de xeito global e integrador da seguinte maneira:

I.Comunicación lingüística (CCL).

Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos.

Por outro lado, contribuirase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da exposición e da resolución de dilemas morais, pois estes esixen poñer en práctica habilidades como a escoita activa, a empatía e a expresión de ideas e de sentimentos, utilizando a linguaxe verbal e a non verbal.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen

de: - Comprender o sentido dos textos escritos e orais.

- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

En caso de centros bilingües ou plurilingües que impartan a materia noutra lingua:

- Manter conversas noutras linguas sobre temas cotiás en distintos contextos.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

II.Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).

O desenvolvemento desta competencia nesta área permítenos debullar o eixe no que xira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, xa que todo problema ou situación implica unha demostración racional. Así mesmo, esta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións propias ou baseadas en teorías éticas e filosóficas. Ademais, permite considerar e realizar xuízos morais ou aplicar estratexias de resolución de problemas e de conflitos.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen

de: - Interactuar co contorno natural de xeito respectuoso.

- Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas. - Coñecer e utilizar os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, proporcións, formas xeométricas, criterios de medición e codificación numérica, etc.
- Organizar a información utilizando procedementos matemáticos.
- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.
- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

III.Competencia dixital (CD).

Desenvolver a competencia dixital desde esta área axudaranos a manexar ferramentas que posibiliten o acceso ao coñecemento de feitos sociais, de documentos históricos e de tratados internacionais que poñan de relevo a contribución dos valores éticos á sociedade. Á súa vez, proporcionará ao alumnado a oportunidade de entender a relación que existe entre a tecnoloxía e os valores éticos, para que aprenda a facer un bo uso dela no seu tempo libre.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen

de: - Empregar distintas fontes para a busca de información.

- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

IV.Aprender a aprender (CAA).

A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, o recoñecemento de oportunidades e a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen de: - Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas... -

Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.

- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.

- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...

- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.

- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.

- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.

- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

V. Competencias sociais e cívicas (CSC).

A área de Valores Éticos é, sen dúbida, a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. As habilidades sociais e de colaboración incrementanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores éticos e morais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado non só fortalece a súa identidade persoal, senón que desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade e o respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen de: - Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.

- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.

- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e de traballo, e para a resolución de conflitos.

- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.

- Recoñecer a riqueza da diversidade de opinións e de ideas.

- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.

- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.

- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.

- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

VI.Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).

Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal.

Desde esta área considéranse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen

de: - Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas.

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución dos obxectivos.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- ☑ Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

VII.Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Esta área contribúe á competencia de conciencia e expresións culturais na medida que posibilita a adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de forma eficaz e construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores e os dereitos socialmente recoñecidos.

Para comprobar o grado de adquisición desta competencia dende a materia de Valores Éticos obsevaremos se o alumno é quen

- de: - Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.

- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- ☑ Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

3.Os Obxectivos xerais da etapa.

A educación secundaria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

4.CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN.

CUALIFICACIÓN EN MODALIDADE PRESENCIAL.

Procedementos de de avaliación. Instrumentos de avaliación. Porcentaxe da nota final. OBSERVACIÓN:

Do interés pola asignatura,

do esforzó individual,
do hábito de traballo,

do progresa e mellora,
da contribución á mellora da convivencia,

da participación en actividades dentro da aula, da utilización de recursos de Internet.

Informes.

Entrega dos traballos.
20%

REVISIÓN DE TAREFAS DO ALUMNADO:

Analise de traballos de investigación.
Analise do proceso de elaboración de traballos audiovisuais.
Analise do proceso de elaboración de murais.

Fichas de recollida da información.

Redacción de conclusións a partir da información.

Analise de intervencións orais e debate.

Exposicións orais.

Listas de control.

Debates en aula.

80%

CUALIFICACIÓN EN MODALIDADE SEMIPRESENCIAL.

Valorarase cuantitativamente o traballo do alumnado durante o curso en modalidade semipresencial da seguinte forma:

1-Da maneira que as autoridades educativas determinen e comuniquen oficialmente ó profesorado. Neste caso farase público para coñecemento de pais e alumnado polas canles que habiliten as administracións educativas, preferentemente a páxina web do instituto ou a Aula Virtual.

2-De non producirse o feito ó que fai referencia o punto 1:

- No caso de que o tempo de semipresencialidade sexa igual ou menor a 15 días hábiles lectivos continuos (sen contar sábados e domingos) por trimestre: manteranse os criterios e porcentaxes da modalidade presencial, adaptando segundo o criterio do docente as datas de entrega das distintas actividades.

- No caso de que o tempo de semipresencialidade sexa superior a 15 días hábiles lectivos continuos (sen contar sábados e domingos) por trimestre: tomaranse como referencia os criterios de cualificación que se explican no apartado seguinte (cualificación en modalidade non presencial).

CUALIFICACIÓN EN MODALIDADE NON PRESENCIAL.

Valorarase o traballo do alumnado durante o curso en modalidade non presencial da seguinte forma:

1-Da maneira que as autoridades educativas determinen e comuniquen oficialmente ó profesorado. Neste caso farase público para coñecemento de pais e alumnado polas canles que habiliten as administracións educativas, preferentemente a páxina web do instituto ou a Aula Virtual.

2-De non producirse o feito ó que fai referencia o punto 1:

-100% da nota a media da cualificación das actividades (que serán de diversa índole) realizadas polo alumnado coa periodicidade e esixida polo docente, diaria ou semanal (indicarase na descrición das actividades).

Convocatoria extraordinaria de setembro:

O alumnado que non supere a materia en xuño e teña que acudir a setembro será avaliado:

1-Da maneira que as autoridades educativas determinen e comuniquen oficialmente ó profesorado. Neste caso farase público para coñecemento de pais e alumnado polas canles que habiliten as administracións educativas, preferentemente a páxina web do instituto ou a Aula Virtual.

2-De non producirse o feito ó que fai referencia o punto 1, o plan de recuperación de setembro será entregado ó alumnado e exposto na Aula Virtual do curso correspondente. Nel indicarase o procedemento de recuperación.

NO CASO DE PRODUCIRSE NUN MESMO TRIMESTRE A NECESIDADE DE CUALIFICAR GLOBALMENTE TENDO EN CONTA DIFERENTES CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (PRESENCIAL, SEMIPRESENCIAL E NON PRESENCIAL) PROCEDERASE DA SEGUINTE FORMA:

1-Da maneira que as autoridades educativas determinen e comuniquen oficialmente ó profesorado. Neste caso farase público para coñecemento de pais e alumnado polas canles que habiliten as administracións educativas, preferentemente a páxina web do instituto ou a Aula Virtual.

2-De non producirse o feito ó que fai referencia o punto 1: terase en conta de forma cuantitativa a porcentaxe de días que se desenvolveron cada unha das modalidades citadas e calcularase a nota tendo en conta os criterios xa indicados por modalidade.

▪ **Criterios de promoción.**

· Para obter unha Calificación final positiva na avaliación ordinaria: farase media aritmética das notas das 3 avaliacións superior a 4,5 puntos. **Precisarase ter un punto ao menos en cada unha das avaliacións para poder facer a media.**

. Avaliación extraordinaria de setembro: os alumnos que non aproben a materia na avaliación final ordinaria de xuño realizarán un traballo asinado por profesor e entregarán en el momento da proba.

5. Metodoloxía.

METODOLOXÍA EN MODALIDADE PRESENCIAL

Traballar de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante. O docente pasa a ser un xestor de coñecemento do alumnado e este adquire un maior grao de protagonismo.

En concreto, na área de Valores Éticos:

Os alumnos e as alumnas deben desenvolver nesta etapa un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en valores morais e éticos recoñecidos. Por iso, farase fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas cun fondo ético. Traballaremos por proxectos.

Desde esta perspectiva, a liña metodolóxica que rexerá as accións docentes nesta área desenvolverase a través de métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A aplicación dos devanditos métodos leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, cognitivos e creativos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o 14

alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes e cree estruturas cognitivas que lle permitan un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe. Tamén se combinarán técnicas como a ensinanza recíproca, a discusión guiada con técnicas de visualización, de *role play*.

Este abano de accións docentes permitirá ao alumnado comprender e interiorizar os valores éticos de forma holística, comprensiva e significativa.

METODOLOXÍA EN MODALIDADE SEMIPRESENCIAL.

Compaxinaranse as metodoloxías presencial e non presencial como se indica na presente programación.

METODOLOXÍA EN MODALIDADE NON PRESENCIAL.

Tipo de actividades: tarefas ou actividades diarias ou semanais de repaso, reforzo, recuperación e ampliación.

Materiais e recursos, dependerán da conectividade do alumnado:

- Para o alumnado con conectividade: seguimento individualizado a través dos recursos indicados na Aula Virtual. Envío, recepción e corrección de actividades así como a resolución de dúbidas por este medio. Utilizarase o correo electrónico ou outros medios alternativos só nos casos e situacións específicas que o docente determine.

- A través da Aula Virtual:

- Ficheiros en diferentes formatos dixitais (PDF, Word, etc.)

-Ligazóns a páxinas web, vídeos e diferentes recursos . Utilizaranse diferentes páxinas e aplicacións educativas segundo as necesidades.

- Para o alumnado sen conectividade: considerarase como “alumnado sen conectividade” o que o centro educativo indique. Contémplase, chegado o caso, o uso de medios físicos convencionais. A comunicación, envío e recepción dos materiais de traballo ó alumnado realizarase cos recursos e medios que habiliten e

indiquen para este tipo de situacións as administracións competentes e o centro educativo .

6. Recursos didácticos

- webgrafía e recursos multimedia na rede coa temática dos contidos a desenvolver.
- Libros de consulta da biblioteca.
- Filmoteca.
- Fichas de traballo.
- Xogos cooperativos.

7. Medidas de atención á diversidade e á Inclusión.

Descrición do grupo despois da avaliación inicial

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo debe coñecerse a relativa a:

- O número de alumnos e alumnas.
- O funcionamento do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.
- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Os tipos de recursos que se necesitan adaptar no nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais.

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica por estaren en risco, pola súa historia familiar, etc.).
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor.

8.AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas. Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo, propoñemos unha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto. Pódese realizar ao final de cada trimestre para recoller as melloras no seguinte.

ASPECTOS PARA AVALIAR PARA DESTACAR... PARA MELLORAR... PROPOSTAS DE

MELLORA PERSOAL

Temporalización das unidades didácticas

Desenvolvemento dos obxectivos didácticos

Manexo dos contidos da unidade

Descritores e desempeños competenciais

Realización de tarefas

Estratexias metodolóxicas seleccionadas

Recursos

Claridade nos criterios de avaliación

Uso de diversas ferramentas de avaliación

Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe

Atención á diversidade

Interdisciplinariade

9.Programación 1º da ESO.

CONTIDOS NON ADQUIRIDOS NO CURSO 2019-2020 NO NIVEL EDUCATIVO ANTERIOR.

Para facilitar a comprensión do alumnado e non aumentar demasiado os contidos dun curso que polas súas características e tras 6 meses de non asistencia ó centro educativo, vai a ser máis complexo do normal, e tendo en conta que :

-Parte do alumnado de 1º da ESO de Valores Éticos cursou en 6º de Primaria a materia de Relixión.

-Valores Éticos é unha materia onde os contidos e competencias máis importantes refórzanse e ampliáanse en tódolos niveis.

Procederáse da seguinte maneira:

Ó traballar os contidos e estándares básicos de 1º de ESO (que aparecen subliñados no apartado “Obxectivos para 1º da ESO” da presente programación), utilizaranse exemplos , realizaranse precisións e relacionaranse cos contidos non adquiridos. Tamén se abordarán mediante actividades concretas: actividades complementarias, actividades de ampliación, postas en común, debates, lectura e comentario de artigos de prensa e audiovisuais relacionados.

Valores éticos. 1º de ESO

Obxectivos Contidos Criterios de avaliación Estándares de aprendizaxe Competencias clave Bloque 1. A dignidade da persoa

▪ a ▪ d ▪ h

características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.

▪ CSC

▪ B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na

▪ B1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e

▪ VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".

▪ CAA

▪ CSC

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e

▪ B1.1. O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico.

▪ B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e

liberdade. ▪ B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.

▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus

▪ VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa

▪ g ▪ h

▪ CCL

▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.

▪ CCL

▪ VEB1.1.2. Describe as

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ f ▪ g ▪ l ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. ▪ B1.9. Emocións, sentimentos e vida moral. ▪ B1.10. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> desexa incorporar á súa personalidade. ▪ B1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano. ▪ VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade. ▪ VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección. ▪ VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano. ▪ VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. ▪ VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h <p>autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.11. Habilidades emocionais segundo Goleman. ▪ B1.12. Habilidades emocionais e virtudes éticas. ▪ B1.13. Introspección: membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer conduta, e realiza un resumo coa información obtida. ▪ VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos. ▪ VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. ▪ VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano. ▪ B1.7. A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán. ▪ m autocoñecemento, autocontrol e autonomía. emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais. ▪ VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal. ▪ B1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.2.1. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos. ▪ VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. ▪ VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CSC

▪ CAA ▪ CSIEE

propia consonte valores éticos.

▪ B1.15. Persoa como proxecto vital.

▪ B1.7. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa

propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.

▪ VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera,

tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a.

▪ VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de

persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.
▪ CSIEE ▪ CSIEE

▪ a ▪ d ▪ g ▪ m

▪ B1.14. Construción da identidade

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

▪ B2.1. A natureza social do ser humano.

▪ B2.2. Relación dialéctica entre individuo e sociedade.

▪ B2.3. Os valores éticos como guías das relacións interpersoais na sociedade.

▪ B2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos. 21

▪ VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

▪ VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

▪ VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal

▪ CSC

▪ CCL

▪ CSC

▪ CD

▪ CSIEE

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ ñ

▪ a ▪ h

▪ a ▪ b ▪ d ▪ h

▪ a ▪ b ▪ d ▪ g

▪ B2.4. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais.

▪ B2.5. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade.

▪ B2.6. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos

universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana.

▪ B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos.

▪ B2.8. Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relacións humanas.

▪ B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición.

▪ B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas.

▪ B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

▪ B2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da

liberdade persoal e social.	importancia na interiorización	rexeitando todo o que atente contra a principio moral <u>fundamental, nas</u>	▪ CCL
▪ B2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersonal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas.	individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. ▪ VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais,	dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais. ▪ VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.	▪ CCL ▪ CAA
▪ B2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no <u>desenvolvemento dunha vida social máis</u> para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.	entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. ▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio,	▪ VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema. ▪ VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como	▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSC ▪ CSIEE
▪ VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa xusta e enriquecedora. respecto á dignidade das persoas.	sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.	de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.	22
▪ VEB2.5.2. Aмосa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.	▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas. ▪ VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilízalas no momento adecuado. ▪ CSC	de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas. ▪ VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilízalas no momento adecuado. ▪ CSC	▪ CAA ▪ CCL
▪ VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades			▪ CAA ▪ CCL ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ B2.12. Valores e virtudes éticas nas relacións interpersoais.	▪ B2.13. Deber moral e cívico do auxilio. ▪ B2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.	▪ VEB2.6.1. Identifica a adquisición dos valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc. ▪ VEB2.6.2. Elabora unha lista con	▪ VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de <u>prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida.</u> ▪ CSC

▪ CSC

▪ CSC

liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.

Bloque 3. A reflexión ética

▪ a ▪ d ▪ h

psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación.

a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.

▪ a ▪ d ▪ f ▪ h

▪ VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

▪ CCL
▪ CD
▪ CMCCT

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h

▪ B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva.

▪ B3.7. Clases de valores.

▪ B3.8. Xerarquías de valores.

▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.

▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.

▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

▪ B3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.

▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.

▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.

▪ VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa.

▪ VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e

▪ VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.

▪ VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de

▪ CCL

▪ CAA
▪ CSC

▪ CSC

▪ CMCCT

▪ CSC

▪ a ▪ d ▪ h

▪ a ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

▪ B3.9. Carácter distintivo dos valores éticos.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h

▪ B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.

▪ B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.

▪ B3.3. Liberdade e concepto de persoa.

▪ B3.4. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade.

▪ B3.5. Factores biolóxicos,

- B3.10. Valores e normas éticas, e os seus efectos benéficos para a persoa e para a comunidade.
 - B3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.
 - B3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.
 - B3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.
 - VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.
- B3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do
 - VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.
 - VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.
 - VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas,

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- a ▪ c ▪ d ▪ h
 - dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución.
 - VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.
 - VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.
 - CCL
- a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e
 - B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.
 - B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero.
 - B5.3. Dereitos da infancia.
 - B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.
 - B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución.
 - VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.
 - VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.
 - CCL
 - a ▪ d ▪ e ▪ g
 - B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG.
- abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc.
 - VEB5.2.3. Emprende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.
 - VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.
 - CSC
- B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos.
- VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o

Obxectivos para 1º da ESO

1. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.
2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
3. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.
4. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
5. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
6. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
7. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
8. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima.
10. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.
11. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
12. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.
13. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
14. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da

liberdade individual e social.

15. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
16. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
17. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
18. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
19. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional. 20. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta. 21. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados. 22. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
23. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos. 24. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.

Os Contidos

O currículo da materia está estruturado en catro bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: - **Bloque 1:** *A dignidade da persoa*

- **Bloque 2:** *A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.*

- **Bloque 3:** *A reflexión ética.*

- **Bloque 5:** *Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía*

As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política

SELECCIÓN DOS CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN PARA 1º ESO

1º TRIMESTRE

Bloque 1. A dignidade da persoa.

1. A persoa e a súa dignidade ética.

- O concepto de persoa e as súas características.
- A autonomía moral.

2. A intelixencia emocional e a súa importancia na vida moral.

- A intelixencia emocional e as súas características.
- Emocións, sentimentos e valores éticos.
- A vida intrapersoal e as virtudes éticas.
- A introspección.

3. A adolescencia, a crise da identidade persoal e os valores éticos.

- A adolescencia: as súas características e a crise da identidade persoal.
- O proxecto persoal de vida e a función dos valores éticos.
- Os grupos de adolescentes e os valores éticos.

4. A personalidade e os valores éticos.

- A personalidade e o seu proceso de construción.
- A autodeterminación e a adquisición das virtudes e dos valores éticos persoais.
- Actos, hábitos e carácter.

5. A autodeterminación e os valores éticos.

- O papel da liberdade e os valores éticos na construción da propia identidade e a súa autoestima.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Os dereitos humanos e a DUDH.

- Características dos dereitos humanos.
- As tres xeracións de dereitos humanos, orixe histórica e documental.
- Os dereitos da muller e da infancia no século XXI, a súa problemática específica e a necesidade da súa difusión e respecto.

2º TRIMESTRE

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.

1. O desenvolvemento social no ser humano, as relacións interpersoais e a vida moral.
 - A socialización e a interiorización das normas morais.
 - A crítica racional como medio de superación social e cultural.
 - A dignidade da persoa e as relacións interpersoais.
 - Os valores éticos nas relacións entre o individuo e a sociedade.
 - As virtudes éticas nas relacións interpersoais.
 - A importancia das virtudes e dos valores éticos nas relacións interpersoais.
 - O respecto aos valores éticos a través das habilidades sociais e a asertividade.
- ☒ As relacións entre a sociedade e o individuo, o ámbito público e o privado, a liberdade individual e a social.

3º TRIMESTRE

Bloque 3. A reflexión ética

1. As relacións entre ética e moral.
 - A ética e a súa relación coa moral.
- A reflexión ética e o desenvolvemento humano.
- Os valores, características e xerarquía.
- ☒ Os valores éticos e a súa relación coa plena realización humana.

☒

CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.** 1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico e algunhas definicións achegadas por filósofos. 1.2. Describe

as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.

1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun «ser moral».

2. *Apreciar a capacidade do ser humano para influír de xeito consciente e voluntario na construción da propia identidade conforme os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.*

2.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc.; nunha palabra, unha persoa digna de ser apreciada por ela mesma.

2.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

3. *Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman os mozos e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que teñen, para seguir crescendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.*

3.1. Coñece información, de fontes diversas, acerca dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, realizando un resumo coa información obtida.

3.2. Elabora conclusións acerca da importancia que ten para o adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme os valores éticos libremente elixidos.

3.3. Busca información acerca das causas que provocan a crise de identidade persoal nos adolescentes e aprecia a importancia de superar o egocentrismo moral, intelectual e emocional propio deste momento, para pasar á etapa de autonomía moral.

4. *Identificar os conceptos de heteronomía e de autonomía mediante a concepción kantiana da persoa, co fin de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.*

4.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. 30

4.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.

5. *Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas mediante o esforzo e a vontade persoal.*

5.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación do ser humano.

6. *Xustificar a importancia que ten o uso da razón e da liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar a súa personalidade.*

6.1. Describe e estima o papel relevante da razón e da liberdade para configurar, cos seus propios actos, a estrutura da súa personalidade. 6.2. Realiza unha lista daqueles valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, explicando as razóns da súa elección.

7. Entender a relación que existe entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.

7.1. Indaga en diversas fontes acerca do concepto de virtude e as súas características en Aristóteles, sinalando a relación que ten cos actos, cos hábitos e co carácter, elaborando conclusións de forma razoada acerca do tema.

7.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identificando algunhas destas e ordenándoas de acordo cun criterio racional.

8. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

8.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ser humano.

8.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos e como se relacionan coa vida moral.

8.3. Atopa a relación que existe, disertando en grupo, entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e de automotivación, como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras.

9. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional, o seu carácter moral e a súa influencia na construción da personalidade, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

9.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano e elabora, en colaboración grupal, un esquema explicativo acerca do tema.

9.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outras.

9.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior autocontrol deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.

31

10. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano para influír de xeito consciente e voluntario na construción da súa propia identidade conforme os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.

10.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc.; nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesma.

10.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia

dunha vida social dirixida polos valores éticos.

- 1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.
- 1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.
- 1.3. Achega razóns que fundamentan a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións acerca deste tema.

2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

- 2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e das normas morais que rexen a conduta da sociedade na que vive e se desenvolve o ser humano.
- 2.2. Exemplifica, en colaboración grupal, a influencia que teñen na configuración da personalidade humana os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e extraendo algunhas conclusións.
- 2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional como medio indispensable para adecuar os costumes, as normas, os valores, etc., do seu contorno aos valores éticos universais establecidos na DUDH, rexeitando todo aquilo que atente contra a dignidade humana e os seus dereitos fundamentais.

3. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, co fin de identificar os límites da liberdade persoal e social.

- 3.1. Define os ámbitos da vida privada e da pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os dous casos.
- 3.2. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, expoñendo as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informáticos.
- 3.3. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, como a responsabilidade, o compromiso, a tolerancia, o pacifismo, a lealdade, a solidariedade, a prudencia, o respecto mutuo e a xustiza, entre outros.

3.4. Xustifica o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguridade estea en perigo de forma inminente, colaborando, na medida das súas posibilidades, na prestación de primeiros auxilios en casos de emerxencia.

3.5. Reflexiona acerca do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entrambos os dous, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de xeito concreto tales casos e expoñendo as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional, sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal e establecer o seu vínculo con aqueles valores éticos que enriquecen as relacións humanas.

- 4.1. Comprende a importancia que, para Goleman, teñen a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, elaborando un resumo esquemático acerca do tema.

5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarios no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.

5.2. Mostra, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, a pensar e a actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e, especificamente, a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, entre outras, co fin de que aprenda a utilizalas de forma natural na súa relación cos demais.

5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, como a forma adecuada de dicir *non*, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.

6. Utilizar de xeito habitual formas e xestos que favorecen o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas nas relacións interpersoais, mediante o exercicio e o desenvolvemento dalgunhas habilidades sociais e técnicas de comunicación.

6.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental nas relacións interpersoais o respecto á dignidade das persoas.

6.2. Emprega e exercita, en diálogos curtos reais ou inventados, as súas habilidades sociais, como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, entre outras, co fin de que aprenda a utilizalas de forma natural na súa relación cos demais.

6.3. Práctica algunhas técnicas de comunicación interpersoal mediante a realización de diálogos orais, como a forma axeitada de dicir *non*, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxectivo de dominalas e utilizalas no momento adecuado.

6.4. Nas relacións interpersoais, mostra unha actitude de respecto cara aos dereitos de todo ser humano a sentir, a pensar e a actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e, especialmente, a ser valorados polo simple feito de ser persoas, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

33

7. Xustificar a importancia que teñen os valores e as virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

7.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.

7.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, como a responsabilidade, o compromiso, a tolerancia, o pacifismo, a lealdade, a solidariedade, a prudencia, o respecto mutuo e a xustiza, entre outros.

7.3. Destaca o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de forma inminente, colaborando, na medida das súas posibilidades, en prestar primeiros auxilios en casos de urxencia.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.

1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral en canto á súa orixe e á súa finalidade.

1.2. Achega razóns que xustifican a importancia da reflexión ética como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos nos que se fundamenta.

2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

2.2. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola cal esta é responsable da súa conduta e das consecuencias que esta teña.

3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral da persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e de estrutura moral.

3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.

4.1. Explica que son os valores, as súas principais características e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. 4.2. Busca e selecciona información acerca da existencia de diferentes clases de valores, como os relixiosos, os afectivos, os intelectuais, os vitais, etc. 34

4.3. Realiza, en traballo grupal, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición co uso de medios informáticos ou audiovisuais.

5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de que sexan recoñecidos e respectados por todos.

5.1. Describe as características distintivas dos valores éticos utilizando exemplos concretos e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e na conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.

5.2. Utiliza o seu espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos tanto na vida persoal como social.

6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e

de promoverlos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, no nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e de normas éticos, como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

6.2. Emprende, utilizando a súa iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu contorno co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.

Bloque 4. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.

1.1. Explica a función da DUDH como un «código ético» recoñecido polos países integrantes da ONU co fin promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.

1.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH, entre eles, as ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns seres humanos sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como á discriminación e ao exterminio de todos aqueles que non pertencesen a unha determinada etnia, modelo físico, relixión, ideas políticas, etcétera.

1.3. Sinala os obxectivos que tivo a creación da ONU e a data na que se asinou a DUDH, valorando a importancia deste feito para a historia da humanidade.

2. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.

2.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta Declaración recoñece ao ser humano como persoa posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu Preámbulo.

3. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH co fin de coñecela e propiciar o aprecio e o respecto cara a ela. 3.1. Constrúe un esquema

acerca da estrutura da DUDH, a cal se compón dun preámbulo e 30 artigos, que poden clasificarse do seguinte xeito: 35

- Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a toda persoa: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non discriminación.

- Os artigos 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais.

- Os artigos 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.

- Os artigos 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticos.

- Os artigos 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais.

- Finalmente, os artigos 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites.

3.2. Elabora unha campaña, en colaboración grupal, co fin de difundir a DUDH como fundamento do dereito e da democracia no seu ámbito escolar, familiar e social.

4. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que presenta na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, tomando conciencia dela co fin de promover a solución deses problemas.

4.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, partindo da primeira xeración: os dereitos civís e políticos, seguindo cos da segunda xeración: económicos, sociais e culturais, e estudando os da terceira: dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz.

4.2. Dá razóns acerca da orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.

4.3. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e nenas son vítimas no século XXI, como o abuso sexual, o traballo infantil, a súa utilización como soldados, etc.

4.4. Emprende, en traballo colaborador, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu contorno familiar, escolar e social, avaliando os resultados obtidos.

5. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e ONG que traballan na defensa dos dereitos humanos auxiliando aqueles que non teñen a oportunidade de exercelos.

5.1. Investiga, a partir de información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio dos dereitos civís —destacando os problemas relativos á intolerancia, á exclusión social, á discriminación da muller, á violencia de xénero e á existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. — e dos dereitos políticos —guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etcétera.

5.2. Indaga, en colaboración grupal, acerca do labor de institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos, como Amnistía Internacional, Manos Unidas, Médicos sen Fronteiras ou Cáritas, entre outros, elaborando e expresando as súas conclusións.

EVIDENCIAS PARA O PORTFOLIO

Para rexistrar as evidencias de aprendizaxe vinculadas aos estándares, utilizaremos portfolios de aprendizaxe na aula. Ao longo das distintas unidades didácticas iremos planificando a realización e recollida de produtos que mostre o nivel de consecución do estándar e a súa evolución ao longo do curso.

O portfolio é unha ferramenta de avaliación do proceso de aprendizaxe que consiste, fundamentalmente, na recollida de evidencias da evolución do alumnado. Pode pautarse a recollida de evidencias ou deixar a cada estudante que seleccione cales quere mostrar. Cada evidencia leva unha reflexión engadida sobre o traballo realizado, as dificultades atopadas e os obxectivos de mellora persoal. O documento do portfolio pode realizarse en papel ou en formato dixital. No anexo de avaliación preséntase un posible guión para a súa realización.

10. Programación 2º de ESO.

Valores éticos. 2º de ESO

Objetivos Contidos Criterios de avaliación Estándares de aprendizaxe Competencias clave Bloque 1. A dignidade da persoa

▪ a ▪ d ▪ h ▪ l	mesma.	heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.	definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l			▪ VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ l			▪ VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	▪ CSC
▪ B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	▪ B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas. ▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	▪ B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade. ▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para	▪ VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. ▪ VEB1.3.2. Enumera algúns dos	
▪ B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si	▪ B1.2. Identificar os conceptos de			▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

▪ a ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h				
▪ B2.1. Diferenzas entre ética e dereito.				
▪ B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.				
▪ B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e	social. ▪ VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. ▪ VEB2.1.2. Reflexiona <u>arredor do problema da relación</u> ▪ CCL			▪ CCL
▪ CSC				
▪ CSIEE				

entre estes dous campos, o privado e o público, e a
 posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha
 solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas

posibles solucións fundamentadas eticamente.

▪a ▪d ▪h
 unha guía racional de conduta necesaria
 na vida do ser humano, expresando de
 forma apropiada os
 argumentos en que se
 fundamenta.

▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a
 estrutura moral da persoa como ser
 racional e libre, razón pola que esta é
 responsable da súa conduta e das
 consecuencias desta. ▪ CCL

▪a ▪b ▪h ▪l

▪a ▪b ▪d ▪g ▪h
 ▪ B3.5. A liberdade como raíz da estrutura
 moral da persoa.
 ▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral,
 sinalando as semellanzas e as diferenzas
 entre elas, e estimando a importancia da
 reflexión ética como un saber práctico
 necesario para guiar de xeito racional a
 conduta do ser humano á súa plena
 realización.

▪ VEB3.2.2. Explica as tres etapas do
 desenvolvemento moral na persoa,
 segundo a teoría de Piaget ou a de
 Kohlberg, e as características propias de
 cada unha, destacando como se pasa da
 heteronomía á autonomía moral.

▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a
 liberdade e os conceptos de persoa e
 estrutura moral.
 ▪ CSC

▪a ▪g ▪h
 ▪ B3.1. Diferenza entre ética e moral.
 ▪ B3.2. Reflexión ética como guía racional
 de conduta.

▪ B3.2. Destacar o
 significado e a importancia da natureza
 moral do ser humano, analizando as súas
 etapas de desenvolvemento e tomando
 conciencia da necesidade que ten de
 normas éticas, libre e
 racionalmente asumidas, como guía do
 seu comportamento. ▪ CSC

▪b ▪e ▪g ▪h ▪l

▪ B3.6. Características distintivas dos
 valores éticos. ▪ B3.7. Valores éticos e
 dignidade humana.

▪ CSC

▪ B3.3. Estructura moral da persoa.
 ▪ B3.4. Etapas do
 desenvolvemento moral en Piaget e
 Kohlberg. Paso da heteronomía á
 autonomía moral.

▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade
 constitúe a raíz da estrutura moral na
 persoa, e apreciar o papel da intelixencia
 e da vontade como factores que
 incrementan a capacidade de
 autodeterminación. ▪ CCL
 ▪ CSC

▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre
 a ética e a moral, no que se refire á súa
 orixe e á súa finalidade.

▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen
 a importancia da reflexión ética, como

▪ B3.8. Normas.

- Especificidade das normas éticas. ▪ B3.9. Relativismo moral dos sofistas. ▪ B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. ▪ B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.
- B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.
- B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais.
- B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins.
- B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.
- hedonismo de Epicuro. características máis destacadas.
- VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.
- VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas
- empresedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.
- VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.
- VEB3.5.2. Señala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.
- VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a **postura de Platón ao respecto**.
- VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.
- VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación **en éticas de fins e éticas procedementais**, e elabora **un esquema coas súas**
- conclusións cos argumentos racionais correspondentes.

▪ CSC

▪ CSIEE

▪ CCL

▪ CCEC

▪ CCEC

▪ CCL

▪ CSC

▪ CAA

▪ CCL

▪ CCEC

▪ CAA ▪ CCL

ética de fins. ▪ B3.15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.

eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vivencia actuais.

▪ VEB3.7.1. Explica o significado do termo que fan do utilitarismo e do epicureísmo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.

▪ b ▪ h ▪ l

▪ VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.

▪ VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.

▪ B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.

▪ B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.

▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.

▪ b ▪ g ▪ h ▪ l

▪ B3.14. O eudemonismo aristotélico como

▪ B3.7. Entender os principais aspectos do

▪ VEB3.8.2. Enumera as características

▪ CCL ▪ CCL
▪ CCEC

▪ VEB3.8.3. Argumenta ▪ CCL

▪ CSIEE

racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.

41

Bloque 4. A xustiza e a política

▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l

cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.

e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.

▪ CCEC ▪ CAA

▪ B4.3. A política de Aristóteles.

▪ B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.

▪ B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.

▪ VEB4.2.1. Elaborar, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.

▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC

▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l

▪ B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico.

▪ B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.

▪ B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.

▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.

▪ VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común,

▪ CAA ▪ CCL

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- b ▪ e ▪ h
- B5.1. Relacións entre ética e dereito.
- B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.
- VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.
- CCL ▪ CD

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

- a ▪ b
- B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu científico tecnolóxica.
- B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral
- VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes
- CAA
- CMCCT
- avances en medicina e biotecnoloxía. da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.

42

- d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m

- a ▪ d ▪ g ▪ m

- B6.3. Problemas da tecnodependencia.

- B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.

- a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m

impacto en todos os ámbitos da vida humana.

- B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación

- B6.4. Dilemas morais que presentan os

- B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía. para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).

- VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

- VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa

persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.

▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas

consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.

▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir

▪ CSC

▪ CCL

▪ CMCCT

▪ CSC

▪ CD

▪ CSIEE

▪ CMCCT

▪ CCL

▪ CMCCT

▪ CSC

43

▪ CSC

▪ CSIEE

Obxectivos para 2º da ESO

do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.

▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

1. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.
 2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
 3. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.
 4. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
 5. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
 6. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
 7. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
 8. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima. 44
-
10. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.
 11. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
 12. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.
 13. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
 14. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.
 15. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
 16. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan

as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.

17. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
18. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
19. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional. 20. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta. 21. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados. 22. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
23. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos. 24. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.

Os Contidos

O currículo da materia está estruturado en catro bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: **Bloque 1:** *A dignidade da persoa*

☒ **Bloque 2:** *A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.*

☒ **Bloque 4:** *A xustiza e a política.*

☒ **Bloque 5:** *Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos.* ☒

Bloque 6. *Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

45

As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política

- Bloque 3 de 1º da ESO: A reflexión ética.

SELECCIÓN DOS CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN PARA 2º ESO

1º TRIMESTRE

-Seguidamente indícanse os contidos non adquiridos en 1º da ESO, (pertencentes ó 3º trimestre), co propósito de introducilos ó comezo do curso 2º da ESO:

Bloque 3 de 1º da ESO. A reflexión ética.

1. As relacións entre ética e moral.

- A ética e a súa relación coa moral.
- A reflexión ética e o desenvolvemento humano.
- Os valores, características e xerarquía.
- Os valores e a súa relación coa plena realización humana.

Contidos de 2º da ESO:

Bloque 1. A dignidade da persoa.

1. A persoa e a súa dignidade ética.

- O concepto de persoa e as súas características.
- A autonomía moral.

2. A intelixencia emocional e a súa importancia na vida moral.

- A intelixencia emocional e as súas características.

- Emocións, sentimentos e valores éticos.

- A vida intrapersonal e as virtudes éticas.

- A introspección.

3. A adolescencia, a crise da identidade persoal e os valores éticos.

- A adolescencia: as súas características e a crise da identidade persoal.
- O proxecto persoal de vida e a función dos valores éticos.
- Os grupos de adolescentes e os valores éticos.

4. A personalidade e os valores éticos.

- A personalidade e o seu proceso de construción.

- A autodeterminación e a adquisición das virtudes e dos valores éticos persoais.
- Actos, hábitos e carácter.
- 5. A autodeterminación e os valores éticos.
- O papel da liberdade e os valores éticos na construción da propia identidade e a súa autoestima.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Os dereitos humanos e a DUDH.
 - Características dos dereitos humanos.
 - As tres xeracións de dereitos humanos, orixe histórica e documental.
 - Os dereitos da muller e da infancia no século XXI, a súa problemática específica e a necesidade da súa difusión e respecto.

2º TRIMESTRE

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.

1. O desenvolvemento social no ser humano, as relacións interpersoais e a vida moral.
 - A socialización e a interiorización das normas morais.
 - A crítica racional como medio de superación social e cultural.
- A dignidade da persoa e as relacións interpersoais.
 - Os valores éticos nas relacións entre o individuo e a sociedade.
 - As virtudes éticas nas relacións interpersoais.
 - A importancia das virtudes e dos valores éticos nas relacións interpersoais.
 - O respecto aos valores éticos a través das habilidades sociais e a asertividade.
 - ☒ As relacións entre a sociedade e o individuo, o ámbito público e o privado, a liberdade individual e a social.

3º TRIMESTRE

Bloque 3. A reflexión ética

1. As relacións entre ética e moral.

- A ética e a súa relación coa moral.

- A reflexión ética e o desenvolvemento humano.

- Os valores, características e xerarquía.

☒ Os valores éticos e a súa relación coa plena realización humana.

Bloque 6. *Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

1. A necesidade da reflexión ética acerca da ciencia e da tecnoloxía.

- A tecnociencia e a concepción tradicional da ciencia e da tecnoloxía.

- O mito da neutralidade científica e a falsa noción de progreso.

- A distinción entre a investigación e a aplicación científica e tecnolóxica, e os valores que achegan á humanidade.

- Os límites éticos e xurídicos da investigación e da aplicación científica e tecnolóxica.

- A tecnociencia e o seu impacto negativo no ambiente.

- A tecnodependencia.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico e algunhas definicións achegadas por filósofos. 1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.

1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun «ser moral».

2. Apreciar a capacidade do ser humano para influír de xeito consciente e voluntario na construción da propia identidade conforme os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.

2.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc.; nunha palabra, unha persoa digna de ser apreciada por ela mesma.

2.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

3. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman os mozos e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que teñen, para seguir crecendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.

3.1. Coñece información, de fontes diversas, acerca dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, realizando un resumo coa información obtida.

3.2. Elabora conclusións acerca da importancia que ten para o adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme os valores éticos libremente elixidos.

3.3. Busca información acerca das causas que provocan a crise de identidade persoal nos adolescentes e aprecia a importancia de superar o egocentrismo moral, intelectual e emocional propio deste momento, para pasar á etapa de autonomía moral.

4. Identificar os conceptos de heteronomía e de autonomía mediante a concepción kantiana da persoa, co fin de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.

4.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.

4.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.

5. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas mediante o esforzo e a vontade persoal.

5.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación do ser humano.

6. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e da liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar a súa personalidade.

6.1. Describe e estima o papel relevante da razón e da liberdade para configurar, cos seus propios actos, a estrutura da súa personalidade. 6.2. Realiza unha lista daqueles valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, explicando as razóns da súa elección.

7. Entender a relación que existe entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.

7.1. Indaga en diversas fontes acerca do concepto de virtude e as súas características en Aristóteles, sinalando a relación que ten cos actos, cos hábitos e co carácter, elaborando conclusións de forma razoada acerca do tema.

7.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identificando algunhas destas e ordenándoas de acordo cun criterio racional.

8. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

8.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ser humano.

8.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos e como se relacionan coa vida moral.

8.3. Atopa a relación que existe, disertando en grupo, entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e de automotivación, como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras.

9. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional, o seu carácter moral e a súa influencia na construción da personalidade, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

9.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano e elabora, en colaboración grupal, un esquema explicativo acerca do tema.

9.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outras.

9.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior autocontrol deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.

10. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano para influír de xeito consciente e voluntario na construción da súa propia identidade conforme os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.

10.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc.; nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesma.

10.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

1.3. Achega razóns que fundamentan a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións acerca deste tema.

2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e das normas morais que rexen a conduta da sociedade na que vive e se desenvolve o ser humano.

2.2. Exemplifica, en colaboración grupal, a influencia que teñen na configuración da personalidade humana os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e extraendo algunhas conclusións.

2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional como medio indispensable para adecuar os costumes, as normas, os valores, etc., do seu contorno aos

5

1

valores éticos universais establecidos na DUDH, rexeitando todo aquilo que atente contra a dignidade humana e os seus dereitos fundamentais.

3. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, co fin de identificar os límites da liberdade persoal e social.

3.1. Define os ámbitos da vida privada e da pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os dous casos.

3.2. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, expoñendo as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informáticos.

3.3. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, como a responsabilidade, o compromiso, a tolerancia, o pacifismo, a lealdade, a solidariedade, a prudencia, o respecto mutuo e a xustiza, entre outros.

3.4. Xustifica o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguridade estea en perigo de forma

inminente, colaborando, na medida das súas posibilidades, na prestación de primeiros auxilios en casos de emerxencia.

3.5. Reflexiona acerca do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entrambos os dous, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de xeito concreto tales casos e expoñendo as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional, sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersonal e establecer o seu vínculo con aqueles valores éticos que enriquecen as relacións humanas.

4.1. Comprende a importancia que, para Goleman, teñen a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, elaborando un resumo esquemático acerca do tema.

5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarios no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.

5.2. Mostra, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, a pensar e a actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e, especificamente, a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, entre outras, co fin de que aprenda a utilizalas de forma natural na súa relación cos demais.

5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, como a forma adecuada de dicir *non*, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.

6. Utilizar de xeito habitual formas e xestos que favorecen o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas nas relacións interpersoais, mediante o exercicio e o desenvolvemento dalgunhas habilidades sociais e técnicas de comunicación.

6.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental nas relacións interpersoais o respecto á dignidade das persoas.

6.2. Emprega e exercita, en diálogos curtos reais ou inventados, as súas habilidades sociais, como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, entre outras, co fin de que aprenda a utilizalas de forma natural na súa relación cos demais.

6.3. Práctica algunhas técnicas de comunicación interpersonal mediante a realización de diálogos orais, como a forma axeitada de dicir *non*, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxectivo de dominalas e utilizalas no momento adecuado.

6.4. Nas relacións interpersoais, mostra unha actitude de respecto cara aos dereitos de todo ser humano a sentir, a pensar e a actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e, especialmente, a ser valorados polo simple feito de ser persoas, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

7. Xustificar a importancia que teñen os valores e as virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

7.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.

7.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, como a responsabilidade, o compromiso, a tolerancia, o pacifismo, a lealdade, a solidariedade, a prudencia, o respecto mutuo e a xustiza, entre outros.

7.3. Destaca o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de forma inminente, colaborando, na medida das súas posibilidades, en prestar primeiros auxilios en casos de urxencia.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.

1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral en canto á súa orixe e á súa finalidade.

1.2. Achega razóns que xustifican a importancia da reflexión ética como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos nos que se fundamenta.

2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

2.2. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola cal esta é responsable da súa conduta e das consecuencias que esta teña.

3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral da persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e de estrutura moral.

3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.

4.1. Explica que son os valores, as súas principais características e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. 4.2. Busca e

selecciona información acerca da existencia de diferentes clases de valores, como os relixiosos, os afectivos, os intelectuais, os vitais, etc.

4.3. Realiza, en traballo grupal, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición co uso de medios informáticos ou audiovisuais.

5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de que sexan recoñecidos e respectados por todos.

5.1. Describe as características distintivas dos valores éticos utilizando exemplos concretos e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e na conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.

5.2. Utiliza o seu espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos tanto na vida persoal como social.

6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e de promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, no nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e de normas éticos, como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

6.2. Emprende, utilizando a súa iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu contorno co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.

Bloque 4. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.

1.1. Explica a función da DUDH como un «código ético» recoñecido polos países integrantes da ONU co fin promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.

1.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH, entre eles, as ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían

5

4

a superioridade duns seres humanos sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como á discriminación e ao exterminio de todos aqueles que non pertencesen a unha determinada etnia, modelo físico, relixión, ideas políticas, etcétera.

1.3. Sinala os obxectivos que tivo a creación da ONU e a data na que se asinou a DUDH, valorando a importancia deste feito para a historia da humanidade.

2. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.

2.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta Declaración recoñece ao ser humano como persoa posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu Preámbulo.

3. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH co fin de coñecela e propiciar o aprecio e o respecto cara a ela. 3.1.

Constrúe un esquema acerca da estrutura da DUDH, a cal se compón dun preámbulo e 30 artigos, que poden clasificarse do seguinte xeito: - Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a toda persoa: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non discriminación. - Os artigos 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais.

- Os artigos 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.

- Os artigos 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticos.

- Os artigos 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais.

- Finalmente, os artigos 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites.

3.2. Elabora unha campaña, en colaboración grupal, co fin de difundir a DUDH como fundamento do dereito e da democracia no seu ámbito escolar, familiar e social.

4. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que presenta na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, tomando conciencia dela co fin de promover a solución deses problemas.

4.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, partindo da primeira xeración: os dereitos civís e políticos, seguindo cos da segunda xeración: económicos, sociais e culturais, e estudando os da terceira: dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz.

4.2. Dá razóns acerca da orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.

4.3. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e nenas son vítimas no século XXI, como o abuso sexual, o traballo infantil, a súa utilización como soldados, etc.

4.4. Empeña, en traballo colaborador, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu contorno familiar, escolar e social, avaliando os resultados obtidos.

5. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e ONG que traballan na defensa dos dereitos humanos auxiliando aqueles que non teñen a oportunidade de exercelos.

5.1. Investiga, a partir de información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio dos dereitos civís —destacando os problemas relativos á intolerancia, á exclusión social, á discriminación da muller, á violencia de xénero e á existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. — e dos dereitos políticos —guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etcétera.

5.2. Indaga, en colaboración grupal, acerca do labor de institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos,

como Amnistía Internacional, Manos Unidas, Médicos sen Fronteiras ou Cáritas, entre outros, elaborando e expresando as súas conclusións.

11. Programación de 3º de ESO.

Valores éticos. 3º ESO

Obxectivos Contidos Criterios de avaliación Estándares de aprendizaxe Competencias clave Bloque 4. A xustiza e a política

▪a ▪c ▪d ▪h ▪l

▪a ▪d ▪g ▪h

▪ B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH.

▪ B4.2. O Estado de dereito.

▪ B4.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.

▪ B4.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía.

▪ B4.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia.

▪ B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos.

▪ B4.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".

▪ B4.2. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.

▪ VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.

▪ VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.

▪ VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes

conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.

▪ VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.

▪ VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no

seo do Estado.

▪ CSC

▪ CCL ▪ CCL

▪ CSC ▪ CSC

▪ VEB4.2.2. Define a ▪ CSC

▪a ▪b ▪c ▪d ▪h ▪l

▪a ▪c ▪d ▪h

▪a ▪b ▪c ▪d ▪g ▪h

▪ B4.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece.

▪ B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.

▪ B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. ▪ B4.10. Deberes cidadáns na Constitución española. ▪ B4.11. Responsabilidade fiscal e principios reitores da

- B4.3. Coñecer e valorar os fundamentos e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.
 - CSC
 - VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.
 - VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e
- B4.4. Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español.
 - CSIEE
- B4.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política" magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.
 - CCL
 - CSC
 - CCL
- VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.
- VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel

▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l
▪ ñ

▪ a ▪ d ▪ h ▪ l
política social e económica na Constitución española.

- B4.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH.
- B4.14. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus social e económica" (artigos do 39 ao 52).

- B4.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II.

▪ B4.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II.

- B4.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os

<p>económica.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida. ▪ VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético. ▪ VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común. <p>cidadáns e das súas cidadás. logros alcanzados por esta. logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar. ▪ VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego". ▪ VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II. ▪ VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH. ▪ VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.). <p>Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CSC ▪ CSC ▪ CSC ▪ CSC ▪ CSC <p>filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Xustificación das normas xurídicas. ▪ B5.4. Convencionalismo dos sofistas ▪ B5.5. Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke. ▪ B5.6. Iuspositivismo de Kelsen. ▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade. ▪ B5.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSC argumentadas arredor deste tema. ▪ VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, <u>especialmente o de eficacia, e a</u> ▪ CAA ▪ CD ▪ CD ▪ CD ▪ CSC ▪ CSC 	<p>59</p> <p>▪ CCEC</p> <p>▪ CCEC</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ a ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l ▪ B5.1. Relación entre ética e dereito. ▪ B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas. ▪ VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. ▪ VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións 		

- B5.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos respecto e os tipos de dereito.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ l

- B5.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos estados.

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

- B5.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados.

- l non-discriminación. – Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais.
- Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.
- Os artigos do 18 ao 21

- B5.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecela e propiciar o seu aprecio e

- relación que establece entre a ética e o dereito.

- VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.

- VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.

- VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.

- VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.

- VEB5.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira:

- Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a

- sinalan os dereitos e as liberdades políticas.
- Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais.
- Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o

- CAA
- CD
- CSIEE

▪ CSC

▪ CAA

▪ CCEC

▪ CAA

▪ CCL

seu exercicio e aos seus límites.

- VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a

▪b ▪h ▪l

▪a ▪c ▪d ▪e

- B5.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento.

- B5.10. Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.

- B5.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade

- B5.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH.

DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.
▪ CCEC ▪ CSC ▪ CSIEE

- VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).

- VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia

- CCEC

- CAA
- CD
- CSC

de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).

62

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

▪a ▪b ▪d ▪e ▪f ▪g ▪h

- B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico é compatible cos valores éticos da DUDH, técnico e valores éticos.

- B6.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

- VEB6.1.1. Obtén e selecciona

información, traballando en colaboración, para o contorno ambiental e para a vida dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas. etc.).

- VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.

- VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía

- CCL
- CMCCT
- CAA
- CD
- CMCCT
- CSC

- CCL
- CMCCT

▪ CSIEE

1. ORGANIZACIÓN E SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES.

Os contidos da área de Valores Éticos agrúpanse en tres bloques para 3º da ESO, e ligados a eles propóñense os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe.

O alumnado deberá adquirir uns coñecementos e unhas destrezas básicas que lle permitan mellorar a súa autonomía, priorizar os seus valores e prepararse para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento.

No inicio do curso abordaranse os contidos non adquiridos da materia correspondentes ó 3º trimestre do 2º curso da ESO, que non se cursaron o pasado curso e que se expoñen a continuación:

Bloque 3. A reflexión ética

1. As relacións entre ética e moral.
 - A ética e a súa relación coa moral.
 - A reflexión ética e o desenvolvemento humano.
 - Os valores, características e xerarquía.
 - Os valores éticos e a súa relación coa plena realización humana.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

1. A necesidade da reflexión ética acerca da ciencia e da tecnoloxía.
 - A tecnociencia e a concepción tradicional da ciencia e da tecnoloxía.
 - O mito da neutralidade científica e a falsa noción de progreso.
 - A distinción entre a investigación e a aplicación científica e tecnolóxica, e os valores que achegan á humanidade.
 - Os límites éticos e xurídicos da investigación e da aplicación científica e tecnolóxica.

- A tecnociencia e o seu impacto negativo no ambiente.

- *A tecnodependencia.*

2.CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN.

1ºTRIMESTRE

BLOQUE 4. A XUSTIZA E A POLÍTICA.

1. A democracia actual e a xustiza.

- A xustiza como valor ético e político en Aristóteles.

- A DUDH como fundamento ético e universal da democracia dos séculos XX E XI.

- O Estado de dereito como garantía da xustiza.

2. Estrutura e fundamento ético da democracia actual.

- O Estado de dereito e a defensa da xustiza como valor ético e cívico supremo da democracia.

- A DUDH como criterio universal de xustiza para avaliar os sistemas de goberno e a lexitimidade dun Estado.

- A democracia como forma de vida.

- Os riscos e os problemas das democracias actuais.

3. O modelo español e os valores éticos.

- A Constitución española de 1978: «Os dereitos e deberes fundamentais da persoa» e «Os dereitos e liberdades públicas da persoa».

- O Preámbulo e o fundamento da súa lexitimidade e a súa finalidade.
 - O deber e o respecto dos cidadáns á Constitución española.
 - A adecuación da Constitución española aos principios establecidos na DUDH.
 - Os principios reitores da política social e económica do Estado español e a súa xustificación ética.
 - As obrigas fiscais dos cidadáns españois, a súa relación cos orzamentos xerais do Estado e a súa fundamentación ética.
4. O modelo da Unión Europea.
- A Unión Europea: definición, desenvolvemento histórico, obxectivos e estrutura.
 - A Unión Europea e o respecto á DUDH.
- ☒ Beneficios logrados na UE polos Estados membros e os seus cidadáns.

1. O problema da xustificación e a orixe das normas xurídicas.

2. Os fundamentos éticos do dereito e a DUDH.

- O vínculo entre a ética e o dereito.

- Legalidade e lexitimidade.

- A DUDH como código ético universal que fundamenta o dereito.

- A dignidade da persoa como fundamento dos dereitos humanos.

3 A DUDH como xustificación ética das normas xurídicas:

- Características dos dereitos humanos.

- Contexto histórico e político da súa elaboración e o seu recoñecemento.

- O contido e a estrutura da DUDH.

4. Evolución e desafíos actuais dos dereitos humanos.

- As tres xeracións de dereitos humanos, orixe histórica e documental.

- Os dereitos da muller e da infancia no século xxi, a súa problemática específica e a necesidade da súa difusión e respecto.

- Retos actuais na aplicación da DUDH.

3º TRIMESTRE Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. A necesidade da reflexión ética acerca da ciencia e da tecnoloxía.

- A tecnociencia e a concepción tradicional da ciencia e da tecnoloxía.
- O mito da neutralidade científica e a falsa noción de progreso.
- A distinción entre a investigación e a aplicación científica e tecnolóxica, e os valores que achegan á humanidade.
- Os límites éticos e xurídicos da investigación e da aplicación científica e tecnolóxica.
- A tecnociencia e o seu impacto negativo no ambiente.
- A tecnodependencia.
- Os dilemas morais actuais no ámbito da medicina e da bioética.

3.CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 4. A xustiza e a política

1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.

1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo entre ética, política e xustiza.

1.2. Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas e as diferenzas entre eles.

2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, así como entender o seu concepto da xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico acerca da perspectiva deste filósofo.

2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, acerca da política aristotélica como unha teoría organicista que propón unha finalidade ética do Estado.

2.2. Selecciona e usa información, en colaboración grupal, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles dá á xustiza como o valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, expoñendo as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.

3. Identificar nos valores éticos o fundamento que, na actualidade, fai da democracia a forma de goberno máis valorada fronte a outras alternativas autoritarias ou totalitarias.

3.1. Xustifica eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos recollidos na DUDH.

4. Comprender que, neste momento, non é suficiente que un Estado sexa democrático para recoñecer a súa lexitimidade; esíxese que, ademais, sexa un Estado xusto, tomando como criterio de xustiza o respecto aos dereitos humanos.

4.1. Elabora, en colaboración grupal, unha lista dos valores éticos contidos na DUDH nos que se debe fundamentar un Estado democrático para que sexa xusto.

5. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e dos principios éticos contidos na DUDH como fundamento universal das democracias durante os séculos xx e xxi, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de Estado de dereito e de división de poderes.

5.1. Fundamenta racional e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.

5.2. Define o concepto de Estado de dereito e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.

5.3. Describe o significado e a relación entre os seguintes conceptos: democracia, cidadán, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.

5.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan os poderes lexislativo, executivo e xudicial no Estado democrático, así como a necesidade da división de poderes como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns o control do Estado.

6. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar o risco de que nunha democracia se violen os dereitos humanos.

6.1. Asume e explica o deber moral e civil dos cidadáns de participar activamente no exercicio da democracia co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.

6.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que ameazan os gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH, como a súa dexeneración en demagogia, a ditadura das maiorías e a escasa participación cidadá, entre outros, formulando posibles medidas para evitalos.

7. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece.

7.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis destacados nos que se fundamenta a Constitución española, sinalando a orixe da súa lexitimidade e a finalidade que persegue mediante a lectura comprensiva e comentada do seu Preámbulo.

7.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética, como a nación española, a pluralidade ideolóxica, o papel e as funcións atribuídas ás forzas armadas, etc., a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.

8. Mostrar respecto pola Constitución española identificando nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes que ten o individuo como persoa e como cidadán, apreciando a súa adecuación á DUDH, co fin de asumir de forma consciente e responsable os principios de convivencia que deben rexer no Estado español.

8.1. Sinala e comenta a importancia dos dereitos e das liberdades públicas fundamentais da persoa establecidos na Constitución, como a liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto, o carácter aconfesional do Estado español, o dereito á libre expresión de ideas, o dereito á reunión pública e á libre asociación e os seus límites, etc.

9. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos defendidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos dereitos e os deberes dos cidadáns (artigos 30 ao 38) e os principios reitores da política social e económica (artigos 39 ao 52).

9.1. Coñece e aprecia a adecuación da Constitución española á DUDH, sinalando os valores éticos nos que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns, así como os principios reitores da política social e económica.

9.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución e ordénaos segundo a súa importancia, expresando a xustificación da orde elixida.

9.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten para o bo funcionamento da democracia o feito de que os cidadáns sexan conscientes non só dos

seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.

9.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.

10. Coñecer os aspectos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos Estados membros e os seus cidadáns, co fin de recoñecer a súa utilidade e os logros que esta alcanzou.

10.1. Describe, acerca da UE, a súa integración económica e política, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta de acordo coa DUDH.

10.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes achegaron para a vida dos cidadáns, tales como a anulación de fronteiras e de restricións aduaneiras, a libre circulación de persoas e de capitais, etc., así como as obrigas adquiridas nos diferentes ámbitos: económico, político, de seguridade e paz, etc.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a DUDH e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, analizando o significado dos termos de «legalidade» e de «lexitimidade».

1.1. Busca e selecciona información en páxinas web para identificar as diferenzas e as semellanzas entre a ética e o dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.

2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas mediante a análise das teorías do dereito natural, ou iusnaturalismo, o convencionalismo a teoría positivista do dereito elaborada por Kelsen, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico dalgúns filósofos, co fin de ir conformando unha opinión argumentada acerca da fundamentación ética das leis.

2.1. Elabora, en grupo, unha presentación con soporte dixital acerca da teoría iusnaturalista do dereito, os seus obxectivos e características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta en canto á orixe das normas xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado.

2.2. Destaca e valora, no pensamento dos sofistas, a distinción entre *physis* e *nomos*, describindo a súa achega ao convencionalismo xurídico e elaborando conclusións argumentadas acerca deste tema.

2.3. Analiza información acerca do positivismo xurídico de Kelsen, principalmente o relativo á validez das normas xurídicas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.

2.4. Recorre ao seu espírito emprendedor e iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración grupal, comparando estas teorías sobre o dereito e explicando as súas conclusións.

3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo axo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.

3.1. Explica a función da DUDH como un «código ético» recoñecido polos países integrantes da ONU co fin promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.

3.2. Selecciona e contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH; entre eles, as ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns seres humanos sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, a discriminación e o exterminio de todos aqueles que non pertencían a unha determinada etnia, a un modelo físico ou non compartían as ideas políticas, etc.

3.3. Sinala os obxectivos que tivo a creación da ONU e a data na que se asinou a DUDH, valorando a importancia deste feito para a historia da humanidade.

4. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que formula na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, tomando conciencia dela co fin de promover a solución deses problemas.

4.1. Coñece e valora os trazos distintivos dos dereitos humanos: innatos, universais e irrenunciáveis.

4.2. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, partindo da primeira xeración: os dereitos civís e políticos, seguindo cos da segunda xeración: económicos, sociais e culturais, e estudando os da terceira: dereitos dos pobos á solidariedade, o desenvolvemento e a paz.

4.3. Dá razóns acerca da orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.

4.4. Xustifica a necesidade de actuar na defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e nenas son vítimas no século xxi, como o abuso sexual, o traballo infantil, a súa utilización como soldados, etc.

4.5. Emprénde, en traballo colaborador, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu contorno familiar, escolar e social, avaliando os resultados obtidos.

5. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.

5.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta Declaración lle recoñece ao ser humano como persoa posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu Preámbulo.

6. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH co fin de coñecela e propiciar o aprecio e o respecto cara a ela. 6.1. Constrúe

un esquema acerca da estrutura da DUDH, a cal se compón dun preámbulo e 30 artigos, que poden clasificarse do seguinte xeito: - Os artigos 1

e 2 refírense aos dereitos inherentes a toda persoa: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non discriminación. - Os artigos 3 ao 11 refírense

aos dereitos individuais.

- Os artigos 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.

- Os artigos 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticos.

- Os artigos 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais.

- Finalmente, os artigos 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. 73

6.2. Elabora unha campaña, en colaboración grupal, co fin de difundir a DUDH como fundamento do dereito e da democracia no seu contorno escolar, familiar e social.

7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e ONG que traballan na defensa dos dereitos humanos auxiliando aqueles que non teñen a oportunidade de exercelos.

7.1. Investiga, a partir de información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio dos dereitos civís —destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. — e dos dereitos políticos —guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etcétera.

7.2. Indaga, en colaboración grupal, acerca do labor de institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos, como Amnistía Internacional, Manos Unidas, Médicos sen Fronteiras ou Cáritas, entre outros, elaborando e expresando as súas conclusións.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

1. Recoñecer que, na actualidade, existen casos nos que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada cando os obxectivos que se pretenden non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

1.1. Obtén e selecciona información, en traballo colaborador, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos expostos na DUDH, xerando impactos negativos no contorno humano e ambiental, sinalando as causas.

1.2. Diserta, en colaboración grupal, acerca da idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu contorno, elaborando e expoñendo conclusións.

2. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme os valores defendidos na DUDH.

2.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía, avaliando os impactos positivo e negativo que estas poden ter en todos os contornos da vida humana: social, económico, político, ético e ecolóxico, entre outros.

2.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de poñer límites éticos e xurídicos á investigación e práctica tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

2.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expoñer as súas conclusións acerca do tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de forma argumentada e ordenada racionalmente.

3. Entender e valorar o problema da tecnodendencia e a alienación humana á que esta conduce.

3.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodendencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e considerando as súas consecuencias negativas como unha adicción incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conducen as persoas cara a unha progresiva deshumanización.

4. Aplicar os valores éticos contidos na DUDH nos campos científico e tecnolóxico co fin de evitar o seu emprego inadecuado e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, especialmente no terreo da medicina e da biotecnoloxía.

4.1. Analiza información, seleccionada de diversas fontes, co fin de coñecer algúns dos avances en medicina e en biotecnoloxía que presentan dilemas morais, como a utilización de células nai, a clonación e a euxeñese, entre outros, sinalando algúns perigos que agochan se se prescindir do respecto á dignidade humana e aos seus valores fundamentais.

4.2. Asume unha actitude de tolerancia e de respecto ante as diferentes opinións que se expresan na confrontación de ideas co fin de solucionar os dilemas éticos sen esquecer a necesidade de utilizar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

12. Programación de 4º de ESO

Obxectivos Contidos Criterios de avaliación Estándares de aprendizaxe Competencias clave Bloque 1. A dignidade da persoa

- a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ h
- B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH.
- B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.
- B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria,
- presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.
- B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.
- VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.
- VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.
- VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.
- CCL ▪ CAA
- CSC

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

- a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h
- B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.
- B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.
- VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.
- VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.
- VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre
- CCL
- CCL
- CD
- 76
- a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h
- B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.

Bloque 3. A reflexión ética

- a ▪ d ▪ f ▪ h
- B2.2. Fenómeno da socialización global.
- B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais.
- B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH.
- B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.

▪ B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.

▪ VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual. CSC

▪ VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás. CSC

▪ VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos
 ▪ CSIEE

▪ B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfrenta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos. os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.

▪ CCEC
 ▪ CCL

▪ CSC

▪ VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.

▪ CCEC
 ▪ CCL

▪ VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.

▪ CCEC

77

▪ B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.

▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ m

▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ l

▪ B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.

▪ B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.

▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

▪ B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.

▪ B3.4. Éticas formais e éticas materiais.
 ▪ B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.

▪ B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas. fundamentais da persoa.

▪ VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).

▪ VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as

<p>oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais. ▪ VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal. ▪ VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa 	<p>manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant. ▪ VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación <u>con soporte informático acerca das</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE 	
<p>éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.</p>				
<p>Bloque 4. A xustiza e a política</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l 	<p>valores éticos.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos. ▪ B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social. 	<p>cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	<p>medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l ▪ B4.1. Democracia e xustiza. ▪ B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos. ▪ B4.3. Perigos dunha globalización sen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa. ▪ VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.). ▪ VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC 	

tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).

Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)

▪ a ▪ d ▪ g ▪ h

argumentada acerca dela.

- VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.

▪ CSC

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

- B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciabes.
- B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social.
- B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.

- B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciabes, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.

- VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á
- CCL

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h

- B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética.
- B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.

- B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.

- VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.

▪ CCL

▪ CSIEE

- VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.

▪ CAA

▪ CD

- B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.

- VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).

▪ CCL

- B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.

- VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión

▪ CSC

